

Sippolaisia

Jussi Sippolan poimimia otteita
Aulis J. Alasen kirjasta Perinteitä ja paljastuksia
ja Kyrönmaa XI -teoksesta Vanhaa ja uutta Kauhavaa

Sippolaisia

”Sippolaaset” lienevät epäilemättä Kauhavan mainehikkainta sukua — hyvässä ja pahassa, kuten pitäjässä hyvin tiedetään. Perustivathan sippolaiset omassa keskuudessaan mm. maan ensimmäisen nuorisoseuran, heitä oli lautamiehinä, kunnallisissa luottamustoimissa ym. Vihdoin muuan haara lähti opintiellekin, jolloin sukeutui tämä Alasen suku. Mutta monenlaisia mutkia oli matkassa ennen kuin suvun synnit rapisivat.

Mistä tuo Sippolan suku oikein on peräisin? Toisten tietojen mukaan Vähänkyrön Hiiripellon Frustista, joka aikanaan oli ”ökytalo”, josta käsin isännät mm. harjoittivat maakauppaa monessakin polvessa. Mene ja tiedä, sukutarinat kertovat vielä varhaisemmasta polveutumisesta jostakin Ulvilasta käsin, Suur-Sastamalasta*) ainakin. Olivat Sippolat sitten satakuntalaisten esi-isiensä pillomuksia, jo varsin varhain — kaiketi 1500-luvun lopulla lähti kyröläisten kauhavalaisia takamaita asuttamaan muuan Lauri Pietarinpoika — elintilaa etsimään kuten ensimmäiset Karstenit.

Varmaa on, että 1600-luvun alkupuolella, viimeistään 1620-luvun puolivälissä Sippolaa hallitsi Sigfrid eli Sip-po, josta talon nimi sukeutui. Sotilasrullista näkyy, että 30-vuotiseen sotaan talo lähetti renkinsä, joka kävi nimellä "Abraham ryttare". Lähettäjä oli ilmeisesti perustajan vävy Paavo Matinpoika, joka varmuudella on nykyisen Sippola-suvun kantaisä. Paavo seurasi isäntänä poikansa Heikki aina vuoteen 1676, mutta hänen jälkeensä taas vävy Yrjö Matinpoika.

Näistä Sippolan isännistä ei — kun ei ole tuomio- ym. kirjoja tarkemmin silmäiltyt — ole paljon hyvää eikä paha sanottavaa. Tila oli Kauhavan vauraimpia, sitä tuskin tarvinnee epäillä, vaikka päinvastaistakin saattaisi uskoa. Isäntänä Heikki Juhonpoika, joka oli syntynyt 1725, oli näet sukuperinteen mukaan niin ahne mies, että kävi Kananmäen veljesten tapaan joskus naapuriseurakunnissa kerjäämässä. Juoppokin hän oli, ainakin aika ajoin, koskapa tavattiin myöhemmän sukutalon Näykin raitilta tienrapakosta huutelemasta ohikulkeville: "Jotenkin ne isooset komeelee!"

Tämä viimeinen jakamattoman kantatalon isäntä sai nimen "Hoti-Heikki", ei niinkään ahneutensa kuin sen johdosta, että syrjäytti muut perilliset talosta, "hotkaisi" heidänkin osuutensa. Hoti-Heikkiä seurasi poikansa Yrjö Heikinpoika, joka pääsi lautamiehen luottamustehtävään. Yrjö-isäntä oli kuitenkin hänkin paha tuurijuoppo, sulkeutui kerrankin naapurinsa, "krannin" ylitupaan kokonaiseksi viikoksi käymättäkään ulkona. Saattaa kuvitella millainen siivo ylituvassa oli, kaikki ruumiin eritteet levittivät siellä tuoksuaan. Mutta kurillisena miehenä Yrjö Heikinpoika keräsi kaikenlaista kamaa, olletikin vanhoja kenkiä huoneen täydeltä. Kun kysyttiin syytä, lautamiehemme vastaili "että olisi jotakin avisionissa (huuto-kaupassa) sitten, kun kuoleman pitää".

Vuosisadan lopulla Sippolan talo sitten jaettiin ja samalla myös päätilan tonttia siirrettiin ainakin pojan, Yrjö

Yrjönpojan osalta. Nyt siirryttiin Kauhavajoen rantamutkasta Harakkamäeksi kutsuttuun männikköön, joka pian raivattiin ja sai nyt Sippolanmäen nimen. Siellä isännöivä Yrjö Yrjönpoika haki emännän melko kaukaa, Seinäjoen suurtilalta Yli-Joupista. Yrjö Yrjönpoika laittoi itselleen hyvänpuoleisen rakennuksen, jota kutsuttiin Uudeksituvaksi, ja siitä nyt lähti koko sukukunta Uudentuvan Sippoloita — joihin tämän kirjoittajakin lukeutuu.

Yrjö Yrjönpojallakin oli luottamustoimia, ja sitä varten lienee häntä paha omatunto vaivannut tavallista enemmän, sillä suvulle ominaisesti hänkin oli tuurijuoppo. Mutta kihlakunnan lautamies tai seksmanni, mikä lie — langetti itse oman tuomionsa viikon ryypätyään. Kotiin palatessaan hän hirtti itsensä portin pieleen. Tarmokas vaimo kuitenkin Juho-poikansa kanssa kiidätti vainajan nopeasti kamarin sänkyyn, josta käsin ilmoitettiin Yrjöisännän kuolleen luonnollisen kuoleman. Tässä lieneekin totuus ensi kertoja julkistettu, sillä jopa lähiomaisistakin useimmat luulivat kuolemaa luonnolliseksi.

Yrjö Yrjönpojalla oli seitsemän pitkää poikaa, jotka syntyivät vuosien 1815—31 väliin: Juho, Antti, Hermani, Tuomas, Jaakko, Kustaa ja hännänhuippuna Mikko. Tämä Mikki ei suinkaan ollut miestä huonompi hänkään. Vielä 93-vuotiaana ”Mikki-setä” oli jätetty ”koturiksi” muun väen mennessä kirkkoon. Tällöin hän karkoitti kirveellä ikkunan kautta sisään pyrkivät. ”Ei oo vierahat ennenkää klasista tullu”, vanhus arveli. Muistan hyvin vielä tämän kookkaan uroksen tyttärensä luona Isossa Sompissa.

Mikki oli mukana monissa tappeluissa, mm. kuulussa Nälkäniemen sillan koitoksessa.

Kovia poikia olivat muutkin Uudentuvan veljekset, mutta sitä hurjuutta — ja konnuutta mitä oli ”orpanasaan” Sippolan Jannessa tuskin oli kellään, vaikka kaksi veljeksistä joutui, Jannen jo ollessa Poseliiniassa (Siperiassa), listalle toisena ja kolmantena, kun kuvernööriä

pyydettiin poistamaan pitäjistä pahimmat hurjimukset.

Ensimmäisenä mainitulla listalla oli Yli-Näykin Aleks. Tämän talo, isäni kotitalon naapuri, oli oikea pahennuksen pesä, jossa junkkarit todella elämöivät Alkion kuvaamaan tapaan. Kerrottakoon kuitenkin, että hulttiomainen Sippolan Janne teki täällä kesti-isännälleen aikamoisen kepposen, tai konnuuden, miten sen ottaa. Kortinpeлуу oli juopottelun ohella junkkarien yleishuvi, ja tappiolle jääneen oli yleisen tavan mukaan haettava jostakin naapurista lammis pelurien suun avaukseksi. Janne hävisi, mutta kun naapuri sattui olemaan lapsuuden tuttava, menikin junkkarimme ja haki isännän, Näykin Aleksin oman lampaan, mikä tietenkin suuresti harmitti omistajaa, kun hän kolttoson huomasi.

Sen sijaan Janne veti lyhemmän korren yrittäessään häjyillä Uudentuvan veljeksistä vanhimmalle — jo itenäistyneelle — Juho Sippolalle. Janne meni keskellä yötä kolkuttamaan Juhon ovea pyytäen päästä sisälle. Heti oven aukaisun jälkeen ampui Janne pahaa aavistamaton-talon isäntää pistoolilla, kuitenkaan osumatta. Mutta tätäpä ilkeyttä Jannen ei olisi pitänyt tehdä, sillä Juhoisäntä oli vahva ja kovakourainen mies ja samalla rohkea. Yhdessä nuorimman veljensä Mikon kanssa hän meni Jannen kotiin, heitti tämän lattialle suulleen ja piti kiinni samalla, kun Mikko-veli raskaalla solkivyöllä peittosi Jannen niin perinpohjaisesti kuin mahdollista. Onneeseen tämä pääsi ullakolle pakoon ja hyppäsi ulos pelastuen veljesten käsistä.

Tätä rangaistusta ei Janne uskaltanut yrittääkään kosta, sillä mainitut Uudentuvan veljekset tunnettiin koko Kauhavalla pahasisuisuudestaan. Kiivastumista ulottui keskinäisten väliin selvittelyynkin. Oltiin Kiven veljesten tapaan yhteisvoimin rakentamassa naimisiin havittelevalle isoisälleni — tämä tapahtui toukokuussa 1849 — uudisrakennusta ja sanat sinkoilivat. Silloin Tuomas, jota pidettiin vähän pöljänä, vimmastui veljeensä Anttiin niin

että takaa-ajon jälkeen iski tämän kirveellä hengiltä. Oikeuskin katsoi Tuomaan vähäjärkiseksi ja tuomitsi tämän pidettäväksi elinikänsä vankimielisairaalassa. Ajalle kuvaavaa oli, että veljet, Hermanni ja Mikki, saivat lähteä viemään Tuomasta pitkälle reissulleen. Kun sitten perillä lääkäri kysyi, että mitä tehdään ruumiille, kun tämä elinikäinen kuolee, saako sen avata lääkeopillisiin tarkoituksiin, veljet aluksi jyrkästi kielsivät. Mutta kun lääkäri ilmoitti, että siitä maksetaan, möivät Hermanni ja Mikki ilomielin veljensä kuin Joosefin Egyptissä.*) Asiaan kuuluu, että pitkällä kotimatalla rahat juotiin, kuten *Nummisuutareissa*.

Aika oli sellaista. Parempia harrastuksia puuttui, paitsikin heikonlaisia, niin ettei todella oltu "kirkon kipeitä eikä jumalansanan vaivaasia". Niiles Kustaa Malmbergin herätys sai jonkun, mm. isoäitini, hetkeksi vaihtamaan itselleen tumman asun, mutta kun selvisi, että "Malaperikin" joi pahanlaisesti, hävisivät körttitamineet sen tien. Toista olivat häät ja muut pidot, joita Isoo-Anttikin vielä vanhana ja puoliuskovaisena kaivaten muisteli. Eivät molemmat Antit, Isotalo ja Rannanjärvi, yksin rosvo-päälliköitä ja suurtappelihoitoja olleet. Omissa kylissään he olivat mm. arvossapidettyjä "kenkkäreitä" häissä, joissa väliin kolmekin pelimannia "fiulia" veteli tai klarinettia soitteli. Kun mainittu Haudanmaa tuli jo linnasta pääseen ja elämän parannustakin kokeilleen Isontalon Antin häätaloon, oli siellä jo yksi pelimanni pöydän alla. "Mitäs mulla tehdähän, kun pelimanneja piisaa jo pöydän alle asti", Haudanmaa tuumaili. "Sitä varten sinä oot, jotta niitä joutaa", oli Antin jäyhä vastaus.

*) Tuomaan kuolemaa sai odottaa kauan. Hänet vietiin ensin Helsingissä "houruinhuoneeseen" (Lapinlahti) ja sieltä Sjalön (Seilon) "hospitaaliin", missä kuoli 1877. Hänen olonsa oli todella kurjaa. Hoidokit "kärsivät löyhkästä ja likaisuudesta, huonosta ravinnosta, kylmästä, kovasta ja ankarasta kohtelusta, liikunnan puutteesta vailla lääkärin hoitoa." Olisiko kuolema ollut parempi ratkaisu? Martti Kaila, *Psykiatrian historia*, 167.

Kuitenkin nämä Härmän miehet usein tekivät pahojakin kolttosiaan ja silloin kärkkäästi juuri Kauhavalla, jossa mm. äveriäältä Flinkin lukkarilta vietiin pari kuormaa jyviä. Sahattiin vain jyhkeän aitan nurkka justeerilla au-ki ja samalla laulettiin:

”Sahakkaa poijat seinähirsi
ja sahakkaa se suoraan
Kun jyvät saarahan myyryksi,
niin sitten vasta juoraan.”

Ryypyrahoja tällaisilla anastuksilla tienattiin, mutta jäi niitä ylikin. Isoo Antti lienee tällä kaudella lausahtanut: ”Min’ oon juomalla tienannu.”

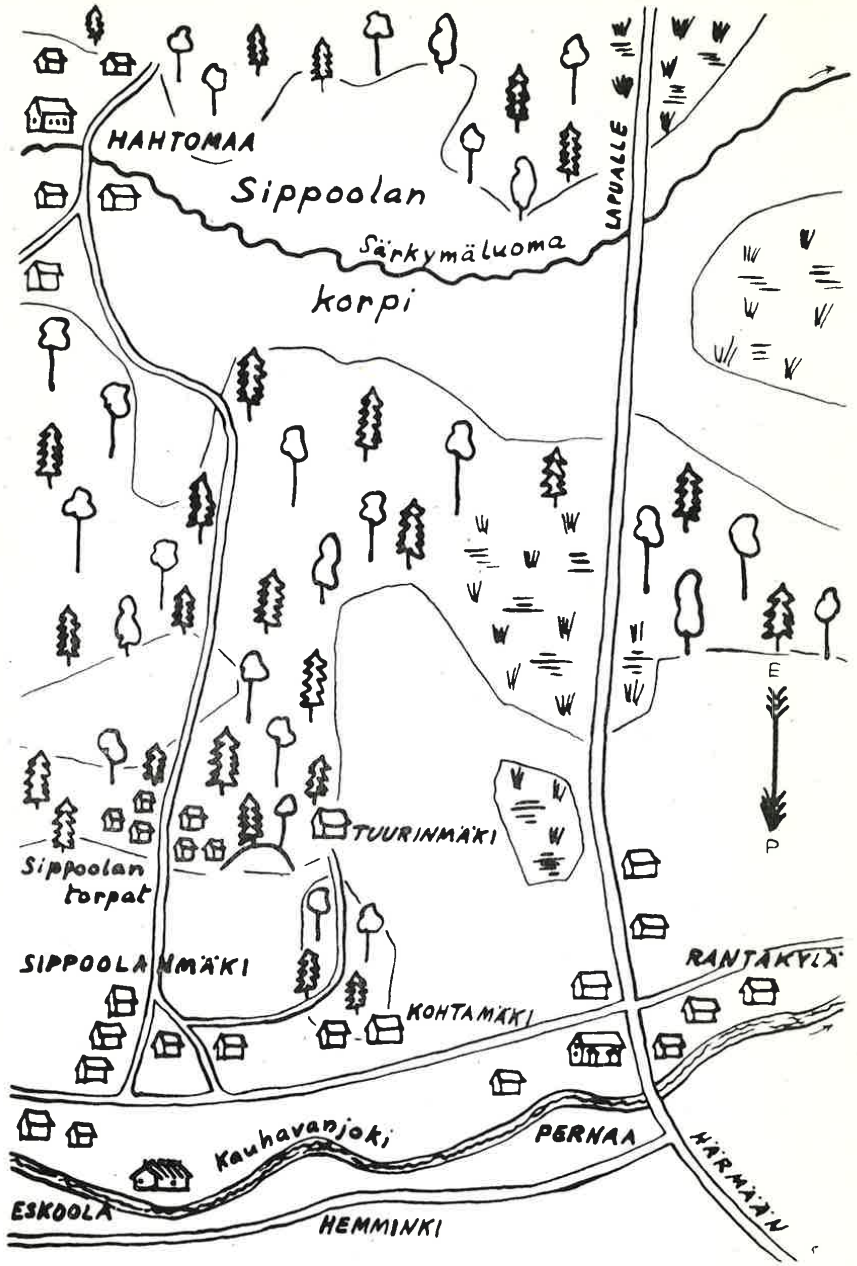
Ei halveksittu vekseliväärennystääkään, kun köyhät vuodet tulivat ja Kristiinan ”vanhalta Venteliiniltä” piti jyviä saada. Kieltämättä Isontalon ja Rannanjärven hevoset taisivat tällaisilla reissuilla olla enemmänkin menossa kuin miehet. Näitä näet riitti, joukossa Uudentuvan veljeksiäkin. Sai siitä aiheen kadehtijat Vanhantuvan miehet — kun yksi veljeksistä, Näykin Jaakko vaurastui — väittää: ”Sill’on niin matala kivijalka, jotta junkkarit helpommin sais ryöstösaalistansa sille kaupata.”

Mutta sitä varten Ala-Näykin eli Alasen kaksivoonin-gissa onkin kaksinkertainen kivijalka. Kun näet talo paloi 1870-luvulla ja oli rakennettava uusi. Siellä se nyt seisoo vieläkin, kirjoittaja kävi äskettäin mittaamassa tuota jyhkeää kivijalkaa.

Siinäkin rakennuksessa olivat Jaakko-veljeensä avus-tamassa muut jo siivoontuneet Juhot, Hermannit, Yrjöt, Kustaat ja Mikit, ja ”vetivät kuonoon” Vanhantuvan miehiä, jos nämä vielä kävivät nälvimässä. Vanhat junkkarit olivat saaneet luottamustoimia ja ”kovettuja” jälkeläisiä. Ja samanaikaisesti iskivät kuokat kovaankin kontoon. Ei enää käyty ”lampahan luontoosen” nimismiehen Lagers-tedtin kiusallakaan tappelemassa. Annettiin tämän rau-

hassa kasata fankiföörarille pikkurikollisia vastarannalle Pollariin — sen talon ”laiha lautamies” piti kyllä olla mukana, kun näitä pikkuvoroja ja rötöstelijöitä kokoon haavittiin.

Isot miehet joutuivat odottamaan ”ruman vallesmannin” Hägglundin aikoja. Silloin oli pakko kovankin luonnon pehmitä ellei muuta niin pampun alla, mutta Isoo-Antti kyllä ”trossasi”: ”Ei mua faltesmanni suhdittanut, tuli toiset ajaat.”

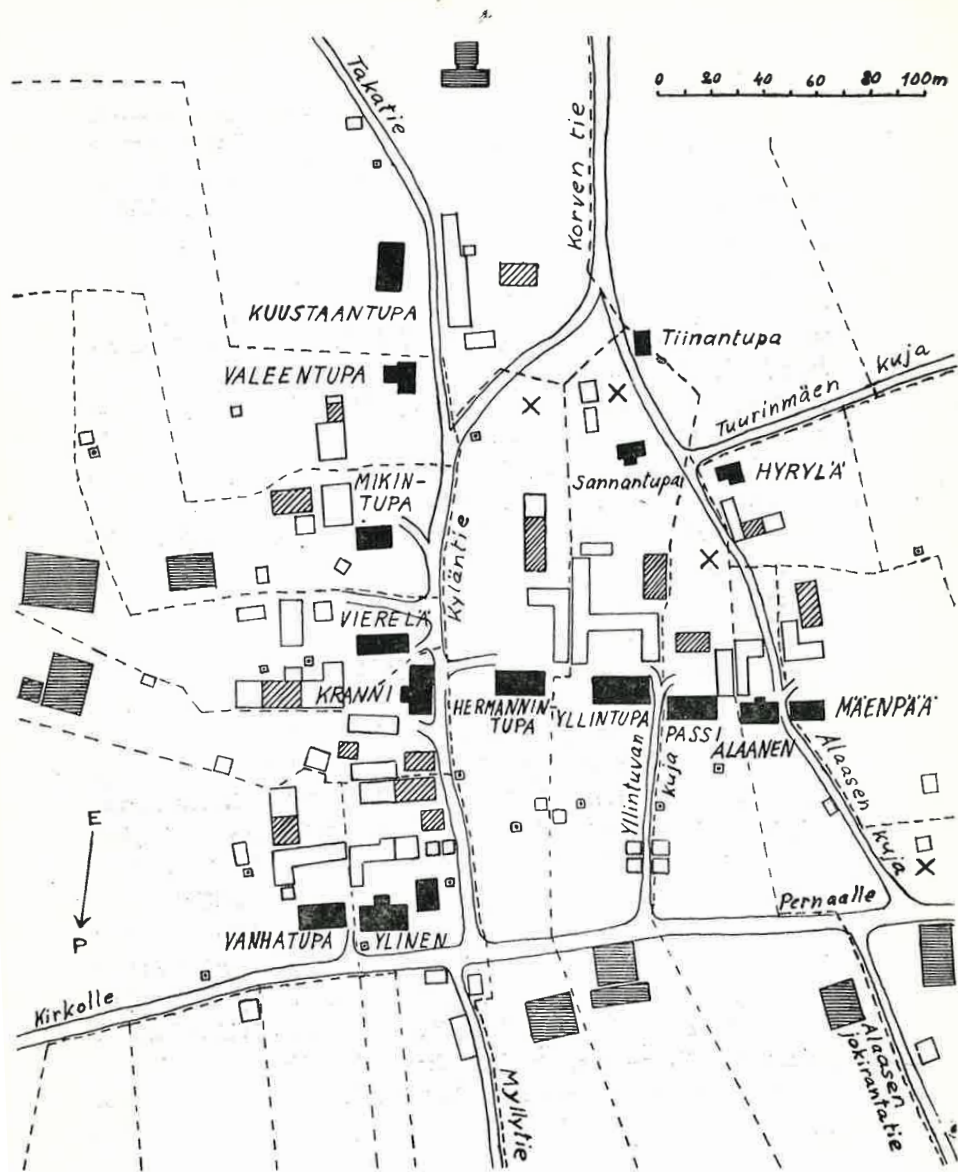

»Sippoolan torpat» jätettyämme joudumme kulkemaan pari kilometriä enimmäkseen metsäistä tietä ennen kuin tulemme uuden, laajan peltoaukean rantaan. Tämä on *Sippoolan korpi*, joka nimellään ja näöllään antaa voimallisen todistuksen sippolaisten tarmosta ja suonviljelystaidosta. Korpi on jäljellä enää vain nimessä, maa sen sijaan on muuttunut neljättäsataa hehtaaria laajaksi vilja- ja heinälakeudeksi, joka ulottuu rautatien itäpuolelta Lapuan maantien länsipuolelle. Sippolan korven läpi virtaa länteen mutkainen Särkymäluoma, joka vie liiat vedet kauas Lapuanjokeen. Sippolan korven laiteilla, varsinkin sen kaakkoisosassa, on alun toistakymmentä taloa ja uusi kansakoulu, Hahtomaan koulu. Tätä »Sippoolan larvoole» syntynyttä kylää nimitetään näet nykyään *Hahtomaaksi* ja siihen luetaan myös eräitä Näykin numeron taloja, niiden joukossa varsinainen Hahtomaa, entinen torppa, joka on antanut nimen koko kyläryhmälle. Sippolan korven etelälaidasta ei ole enää pitkä matka Lapuan rajalle, ja joitakin peltokappaleita on aivan pitäjänrajalla saakka.

1. Sippola yhtenä talona

Sippolan kantatalo oli varmasti olemassa ainakin 1580-luvulla, joten se kuuluu Kauhavan vanhimpiin taloihin, koskapa Kauhavan ensimmäiset talotkin näyttää perustetun vasta 1550-luvulla. Pitäjän vanhimpien talojen perustajat lienevät olleet enimmäkseen kotoisin Ylistarosta ja Isostakyröstä, joten Sippolankin ensimmäisen asukkaan voisi ajatella tulleen sieltä päin. Sippolan vanhin nimi lienee ollut *Frusti*, joka mainitaan 1652 sen nimenä, sillä Sippola nimi on ilmeisesti syntynyt vasta 1600-luvun alkuvuosina. Koska Frusti nimisiä henkilöitä mainitaan 1500-luvulla asuneen Ylistaron Riarehdossa ja Vähänkylön Hiiripellossa, voimme ajatella näistä jompaakumpaa Sippolan perustajan alkuperäiseksi kotipaikaksi. Sippolan ensimmäinen isäntä *Lauri Pietarinpoika* sopsisikin 1540-luvulla Hiiripellossa eläneen Pietari Frustin pojaksi, mutta riittävien tietojen puutteessa emme voi tehdä tästä asiasta varmoja päätelmiä.¹

¹ Armas Luukko, *Etelä-Pohjanmaan historia II*, s. 64, 238—239; Suomen asutuksen yleisluettelo.

Sippolanmäki Ilmavoimien 1933 ottaman valokuvan mukaan. Mustat kuviot ovat asuinrakennuksia, vinosti viivoitetut navettoja, vaakasuoraan viivoitetut riisirakennuksia. Pieni neliö, jonka keskellä on piste, merkitsee kaivoa, katoiviiva tilanrajaa. Vinoristit osoittavat hävinneiden tuulimyllyjen paikkoja. Piirt. P. Virrankoski.